1.7. Varud ja muud varustuskindluse tagamise meetmed

Kriitiliste teenuste toimepidevuse ja kaupade varustuskindluse tagamine on riigi toimimise ja elanikkonnakaitse eel-tingimus. Kriisiolukorras võivad tarneahelad, teenused ja juhtimine olla häiritud, kuid ühiskonna põhifunktsioonide jätkumine tuleb tagada ka pikaajaliste häiringute korral. Kriisiülesande täitmiseks vajalike ressursside kättesaadavust saab tagada eri viisil. Füüsiline varu on üks varustuskindluse tagamise meede. Lisaks füüsilisele varule võib varustuskindlust tagada lepinguliste kokkulepete, alternatiivsete tarnijate, reservvõimekuse, asenduslahenduste ning muude toimepidevust toetavate meetmetega.

Esmane vastutus kriisiülesande täitmiseks vajalike varude ja muude varustuskindluse meetmete tagamise eest lasub püsiva kriisiülesande täitjal. Riigi tegevusvaru ja rahvusvaheline abi on täiendavad meetmed olukorraks, kus tavapärastest lahendustest ei piisa. Lisaks organisatsiooni enda varule ja varustuskindluse meetmetele võib kriisiolukorras kasutada ka riigisiseseid ressursside ümberkorraldamise meetmeid, ühekordseid kriisiülesandeid, asja sundkasutusse võtmist ja sundvõõrandamist või riigi tegevusvaru. Rahvusvaheline abi on täiendav meede olukorras, kus muud ressursid on ammendunud.

Selleks rakendatakse terviklikku ja riskipõhist lähenemist, mis ühendab varu planeerimise, teenuste toimepidevuse, riigi ja erasektori koostöö ning elanike iseseisva toimetuleku.

Varu on osa riigikaitse laiast käsitlusest (§ 3 lg 2) ning oluline komponent kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel. Kriisiolukorra tekkimise üks tunnus võib olla vajadus rakendada tavapärasest suuremat ressurssi, sh täiendavat varu ja muid varustuskindluse meetmeid (§ 4 lg 1 p 3), mistõttu on oluline, et varu vajadus oleks tuvastatud ning varu moodustatud enne kriisiolukorda.

Elanikele soovitatakse olla valmis vähemalt seitse päeva iseseisvalt toime tulema. Eesti julgeolekupoliitika alustes[1] on seatud siht tugevdada ühiskonna võimet tulla kriisiolukorras toime vähemalt 30 päeva. KORKS kohustab püsiva kriisiülesandega asutusi ja isikuid tagama igal juhul oma ülesannete täitmise, milleks võib sõltuvalt ülesandest olla vajalik varu või muude varustuskindluse tagamise mehhanismide olemasolu.

Toimepidevuse tagamiseks tuleb kavandada vajalik ressurss, sh varu, hinnata sellega seotud riske riskianalüüsis, kirjeldada varu kasutusele võtmise põhimõtted kriisiplaanis ning kontrollida kavandatud lahenduste toimimist regulaarsete õppuste ja valmisoleku hindamisega. **Kriisiülesande** täitmiseks on vajalik valmistuda ning tagada vajalikud võimed, personal, vahendid ja varu ka olukorras, kus tavapärased tarneahelad on häiritud või katkenud.

Varu ja varustuskindluse kavandamine on pidev protsess, mis algab riskide ja ressursivajaduse hindamisest (§ 16 ja § 18), jätkub vajalike meetmete kavandamise ja vajaduse korral kriisiplaanis kajastamisega (§-d 19–20)ning nende rakendamisega toimepidevuse tagamisel (§ 23), hõlmab vajadusel varu ja muude meetmete kasutuselevõtmist ning lõpeb lahenduste kontrollimisega õppustel (§

22) ja saadud õppetundide arvestamisega järgmises planeerimistsüklis.

Varu ja muude varustuskindluse meetmete kavandamine ei ole eraldiseisev tegevus, vaid osa kogu kriisivalmiduse protsessist. asutuse või isiku tegevuse toimepidevuse tagamise. Järgnevas tabelis on toodud ülevaade peamistest seostest varu ja varustuskindluse ning kriisivalmiduse protsessi eri etappide vahel.

Tegevuse toimepidevuse tagamine (§ 23) ei sõltu kriisiplaani koostamise kohustusest. Seetõttu peavad ka § 23 kohaldamisalasse kuuluvad põhiseaduslikud institutsioonid, kellele kriisiplaani koostamise kohustus ei laiene, kavandama oma tegevuse jätkamiseks vajalikud toimepidevuse meetmed, sealhulgas tagama vajalikud varud. Varude vajadus ja nende tagamise viis tuleb seega läbi mõelda tegevuse toimepidevuse kavandamisel ka juhul, kui asutus kriisiplaani ei koosta.

Tabel 10. Varu ja varustuskindluse kavandamise seos KORKS-i protsessidega

§ 16 Üleriigiline riskianalüüs	Kriitiliste ohtude ja sõltuvuste määratlemine
§ 18 Püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku riskianalüüs	Kriitiliste ressursside ja sõltuvuste tuvastamine Võimalike tarneriskide hindamine Toimepidevuseks vajalike ressursside vajaduse analüüsimine
§ 19–20 Kriisiplaan	Püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalike ressursside hankimise meetmete kirjeldamine Varude kasutuselevõtu tingimused Varude jaotamise ja prioriseerimise põhimõtted Varude taastamise kord
§ 23 Tegevuse toimepidevuse tagamine	Kriisiplaani koostamise kohustuse korral vajalike varude olemasolu tagamine Varude haldamine ja uuendamine Tegevuse jätkamine tarnehäirete korral § 23 kohaldub ka selle sättega hõlmatud põhiseaduslikele institutsioonidele, sõltumata kriisiplaani koostamisest.
§ 22 Õppused	Varustuskindluse lahenduste testimine Varude kasutuselevõtu harjutamine Tarneahela katkestuste läbimängimine

Viimati uuendatud 02.10.2026